

تاریخ تأسیس

س ۱۳۲۴ نه

۵ صفر الخیر

الدین والادب

نامنده

مجله اسلامیه در

س ۱۳۲۵ نه ۱۵ محرم الحرام
۱۹۰۷ ۱۵ فبرال

محرر وصاحب امتیازی :

قزان خدام علمندین

ملا عالم جان البارودی.

خارطیه مطبعه
قزان.

اعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِيْنَ اُحْصِرُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَطِيْعُوْنَ
ضَرْبًا فِيْ الْاَرْضِ يَحْسِبُهُمُ الْجَاهِلُ اَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِ
تَعْرِفُهُمْ بِسَمِيَّاهُمْ لَا يَسْأَلُوْنَ النَّاسَ الْخَافَا وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ
خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيْمٌ

ترجمه :

صدقه الله يولينه فسقار دلغان (شول يول ايچون خاصلانغان)
فقير لر گه در (صدقه بيگر ك شول كشي لر گه تيو شدر) *
آنلار (دين خدمتنده بولدفلار ندين كسب برله) يريوزنده يورى
آلبايلار * اوزلرين قدر سزلاو دين سافلادفلار ندين نادان (كشينك
سوزينه وشكايتينه بافوبقنه حكم ايدوچى كشي) آنلارنى باي ديوب اويلاى *
(لكن آنلارنى يوز ونوس) علامتلى برله تانور سنك (آنكىلى وزيرك
كشى فقير ايدكلربنى بلور)
خلقدين يودا توب (هارسزلا نوب) ياكه آبطراماينچه آنلار سوراما زلار

(سورامازسه لارده توسلرندین وروشلرندین آنکلاب آنلارغه ویرو تیوشدر) *

خیردین فی قدر فی نرسه انفاق قیلاسز (ویندای کشیگه ویراسز)
 الله آنی بیلگو چیدر (مقدارینه واورینه تشوینه کوره جزاء ویرگو چیدر *
 الَّذِينَ يَنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ
 اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿۱۰﴾

ترجمه :

ماللارینی کیچه وکوندزده، یاشرینه و اشکارده (آچیکده) صرف
 ایتمکان کشیلر نك (انفاق قیلماقی خاص و قتلارده غنه اوز کیفینه قاراقنه
 بولما ینچه انفاقنك کرکلیکنه و فقرانك حاجتلرینه ویخشی مصرفنك
 اوچراوینه قاراب انفاق قیلوچیلارنك) اجرلری و ثوابلری الله حضورنددر
 (انفاق و صدقلری برابرنده اجر فی الله ویرگو چیدر) و آنلارغه
 (قیامتده) قورقچ هیچ بولماس و آنلار قایغو کورمازلر .

فوائد

اولگی آیت

(۲)

کوب مفسر لر بو آیتنی اصحاب صفه حقه ایدنی دیمش لر *

اصحاب صفه

مکه دین و باشقه بر دین مدینه گه کوچوب کلنگان مدینه ده یورطی
 و مالی و قبیلہ سی بولماغان فقیر صحابیلر در * آنلار رسول الله صلی الله
 علیه وسلم حضورنده مسجدده تورغانلار، کوندز خرما سویا کینی و اتوب
 یانچوب تونلرده قرآن اوگرنگانلر، رسول الله نك مسجدده کی صحبتینه
 و تعلیمینه هر وقت حاضر بولغانلار *

(۲) صفه : یردین کوتارنک کی یا صالغان اولتورر یاتور ایچون حاضرلنگان

(۳)

حاجت بولغانده سريه (ايلغار) بولوب جهاد اوچون چيقلانلار*
خلق همتلری و حاللری حسبچه آنلارغه صدقه (واجبه دين
و نافله دين) كلتورگانلر كاها ايكيشار اوچار كشي اويلارينه ايلتوب
قوناق ايتكانلر*

خلاصه بتون عمرلرينی دين اوگرانوگه دين قوتلاوگه صرف
ايدوچی فقير طائفه لر در. ابوهريره، سلمان فارسی، عمار، بن ياسر، بلال
المؤذن، خديفه بن اليمان، خباب بن الارت رضی الله عندهم اوشبو
جمل دين اولوب باری دورت يوز قدر كشيدير*

قزنده اويلانا طورغان فقرانی ييغوب بريرگه اورناشدروب،
بالالارینی اشكه اوگرانوب، اوقوتوب، الوغلارنيده حالرينه كوره اشلا ب
ترييه قیلو واوراملارده و بازارلارده يوروب ادب سزلك آرتدروب

اورندر ايسكى اصولزده غی راحت ايچون ياسالغان سكياركي*
اسلام شهرلرنده يورط ايچينه مدرسه و مسجد آلونلارينه باصايلار* رسول
الله (صلی الله عليه وسلم) وقتنده اوشبو صفه كسبدین عاجز متعلم و متدين
كشيلر اورنی بولغان، حاضرگی اصطلاحده گی دارالفقرا دار العجزة (بوگا
ديلنوی) اوشبو صفه حكمنده در*

دارالفقرانی اسلامده باش چيغارغان كشي رسول الله در (صلی الله
عليه وسلم) مگر آنك فقيرلری يالغوز تماق ايچون ياتقان بالقاولار
دكل بلكه علم تحصيلی برله اشتغال ايتكان، مسلمانلر يارديمينه و دين ساقلاوغه
حاجت وقتنده حاضر تورغان فنا فی الدين بولغان همتلی ديندار كشيلر
بولغانلار رضی الله عنهم* اصلده مدرسه لر اوشبو صفه گه ياك اوخشايدر*
(۳) سريه چيغتای تركيسنده ايلغار ديورلر كوچكر ك واقعه و دشمان
بولغانده دفع و علاج ايچون امام و پادشاه طرفندین ييارلش كوچك
عسكردر*

اوسولارندین توختاتو فکری اوشبو اصحاب صفه عادتیله و اصولینه بایناق موافق اش در، عقلی و دینی فقط کوزی برله قولاغینه خاص بولغان بایلار واورلی اورنسز سویلرگه عادتلنگان قوشتانلار بواشکه آرقیلی کلامسه لر و ساده دل مسلمانلارنی قوتورتوب یولدین سابتورماسالار دین و ملت ایچون کوب فائده لی سنت بولور ایدی *

بو آیتده الله تعالی مذکور روشده بولغان فقیرلرنی همه فقیردین صدقه وانفاق ایچون لایقراق کوروب آتاب کورساتکن، باشقه تورلی فقیرگه ویرو ثوابلی بولسه ده بو روشده گی اوقاتینی علم و دین یولنده اوتکارگان طمعسز فقیرگه اوزی صوراماسه ده علامتندین محتاج لغینی بلوب یاردم ایتونی آرتق کورگان *

لکن کوب مفسرلر ایتولرنجه بو آیت اصحاب صفه حقنده اینگان بولسه ده حکمی عام بولسه کړك * اصول قاعده سی بوینچه سوزنك ظاهرینه و ذکر ایدلگان صفتلرغه فاراب قیامتکچه بو آیتنك ایتکان فقراسی مراد بولورغه ممکن (موندین الوک فی سبیل الله تفسیرنده ایدلگان کبی) کوبرك اوقاتینی الله یولند و آنك رضا القنده صرف ایدوچی، علم برله شغلانوچی دین و ملت خدمتلی برله یوانوب کسبکه وقتی قالماغان یوز صوینی توکمگان عبادت و صلاح اهلی هر وقت اوشبو آیتکه مصداق بولسه کړك * و آندای کشیلرگه یخشی شاگردلر ویخشی عالملر و مدرسلر و ملت فائده سینه اجتهاد ایدوب یورگوچیلارگه - یاردم ایتو، صدقه وانفاق قیلو اینك اعلی درجه مصرفه ویرو و اینك کوب ثوابلی خیر و احسان بولسه کړك * والله اعلم بالصواب

رسول الله نيك صلى الله عليه وسلم اخیرگی وصیتی.

رسول الله نيك (صلى الله عليه وسلم) صونك وصيتينى فقيه ابو الليث
نصر بن محمد بن ابراهيم السمرقندى (رحمه الله) تنبيه الغافلين كتابته
اسنادى برله امير المؤمنين على دين (رضى الله عنه) كوچورادر:
على رضى الله عنه ايتكان: اذا جاء نصر الله والفتح سورہسى اينگاچ
رسول الله غه (صلى الله عليه وسلم) خسته لق ايرشدى، آغراغان آراده
بر پنجشنبه كونده بلالغه (رضى الله عنه) خلقنى مسجدكه ييفارغه
بيوروب مبارك باشينى باغلاغان مبارك يوزى صارغايفان كوزى
يشلنگان حالده مسجدكه چيقوب منبركه آشدى مدينه خلقى
كوب ييقولدى خلق اشلرينى تاشلاب رسول الله نيك اخيرگى
وصيتى بولـو احتمالى اوزره خبر تابقان اير وختون كلدى
رسول الله صلى الله عليه وسلم منبرده اولتوروب سوزى و اشارهسى برله
خلقنى اورناشدرر ايدى مسجد تغوزلاندى خلق ييقولوب يتكاچ
رسول الله صلى الله عليه وسلم يغلاغان حالده خطبه آدابىنى (الله غه
حمد ثناء وتشهد و پيغمبرلر كه صلوات) اوتاگاچ ايتدى كه: من
محمد بن عبد الله بن عبد المطلب بن هاشم عربى، حرمى، مكى درمن
ومندين صونك پيغمبر يوق اى آدميلر بنكا اولم خبرم
آنكلاندى دنيا دين كيتمك والله حضرتينه وارمق زمانم يقينلادى
مندين صونك اتمم نيلر كورر لر الهى سلامت! قيل سلامت قيل *
اى آدميلر! وصيتمنى ايشدنكز، آنكلانكز، سافلانكز،
حاضر بولغانكز (مندين ايشكانكز) غايب بولغانغه (مندين
ايشتمگانلر كه) ايرشدرسون بو سوزلرم سز كه صونكى وصيتمدر *
ايها الناس! الله سز كه نى نرسه نى حلال ايتكان، نى نرسه نى حرام قيلغان،
نى نرسه نى قيلورغه تيوش كورگان، نى نرسه دين سافلانوى لازم كورگان

قرآنده اوزینک نقلی (درست و اشانچلی) بولغان کتابنده بیان ایتکان *
پس قرآنك حلالینی حلال کورنکز، حرامینی حرام بلنکز، آئی
یساق توتنکز، آنکلاوی قیون آیتلرینده اشانکز، آنکلانغانی برله
عمل قیلنکز مثل وقصه لرندین عبرت آلنکز *

رسول الله صلی الله علیه وسلم بوسوزلرینی ایتکچ مبارک باشینی
یوقاری کوناروب ای الله! ایرشدرم گواه بول دیدی *
ایها الناس! نفس هوا (آرزو) سینه یاروب یالغوش اعتقادلارغه
وبوزوق فکرلرگه (۲) تشودین سافلانکز ویراق بولنکز، آندای
اعتقاد و فکر لر الله دین و جنتدین یراق (سزنی هم یراق ایدر) و اوتقه
یقین (سز نیده آنکا یقینلاتور)

جماعه (۳) (کوب) برله بولنکز (آیورلما نکز) توغر یلقغه، شریعتنک
توغری یولینه یابشنگز (یول دین سابعانکز) شول روشلی اش اللهغه
واوجماخغه یقین (سز نیده آنده ایرشدر) و اوتدین (تموغدین) یراق
(سز نیده آندین ساقلار) .
مابعدی بار

المجله :

اذا جاء نصر الله والفتح سورہ سی، الله تعالی نك مسلمانلارغه یاردم
ویردکینی، اسلامنک ظهوری ایچون کرکلی بولغان شهر لر نك مسلمانلار
قولینه کردکینی، خلق اسلامنی آنکلاب هر طرفدین گروه گروه
کلوب الله دینینه کردکلرینی سویلادی پیغمبر لر نك دنیاده غی حیاتلارندین

(۲) یالغوش اعتقاد و بوزوق فکر قرآن وحدیث بوینجه آچیق
آنکلانغان اعتقاد و فکرگه خلاف اعتقاد لر و خلاف فکر لر در .

(۳) جماعه دیمک رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وصحابه لر دین
(رضی الله عنهم) فالغان یول اوزره کسگان خلق بیغونی دیمکدر مجرد
کوبلک مراد دگلدر قرون خیر دین صونک بعض زمانلرده اهل فساد
کوبلک بولسه ده آنلارغه ابار و درست دگلدر . آنلرغه جماعه دیولمس .

مقصود فقط دين اوگراتو، بخشى ويهائى آيوروب بلدرو، حقنى باطلدين استون كورساتو بولغانغه سورء مذكوره اينو برله صحابه لر دين بعضلرى رسول الله نك (صلى الله عليه وسلم) دنيا دين قايتو زمانى يقينلا دقيني آنكلاغانلار * بخارى وغيره ده ذكر ايدلسگان .

ايمان شرطى .

لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ كلمه سى اسلامده اينك الوغ كلمه در. اسلام برله كفر آراسيني اوشبو سوز آيورا، منگولك اوندين اوشبوسوز قوتقارا، منگولك اوجماخلى قىلا * حديث شريفلرده بوسوزنك ثمن جنت ، مفتاح جنت ، باعث رحمت بولمقندين خبر ويرلگان *

براگوننك دنيا ده آفتوق سوزى لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ بولسه اوجماخغه كرر ديگان حديث شريف ثابت بولغان *

يتمش منك مرتبه اوقوب برميتنك روحينه باغشلانسه اول ميتنك عذابدين خلاص بولمقينه سبب بولور ديو بعض صلحادين كوچورلگان وكوب مشايخ طرفلر ندين بواش كوركام كورلگان * خلاصه اوشبو كلمه ده رسول الله دين (صلى الله عليه وسلم) ثابت بولغان خاصيت و ثوابلر صحابه وسائر كبار امت و صلحاء ملت طرفلر ندين (رضى الله عنهم) كوچورلگان اثر و بشارتلىر سانسزدر *

بووعد و بشارتلىر ده، مبالغه و افراط يوق * يوقاريدى ايتولگانچه اعتقاد برله ايتكانده، بر مشركنى شرك و كفر جهنمدين قوتولدر و ب ايمان و اسلام رحمتينه ايرشدر كوچى سوز بولمقندين هر قايتو تورلى ثواب وعده ايدلسه ده برده يرافلىق يوق *

مونك قسقه غنه حكمتى:

بر خادم خواجه سینی باشقه لار دین آیورم خواجه تانوب احترام
ایتمزسه و خدمتینی یوکلارماسه خواجه نك قیرینه دوچار بولا* بر رعیه
پادشاهینى بالغوز پادشاهی دیو تانومازسه، باشقه برا گوگاده بیعت
و عهد قیاسه البته اوز پادشاهی طرفندین قتلینه قدر عداقه دوچار
بولا هم شولای تیموش *

شول عقل برله گنده آنكلارغه ممكن كه عبادت برله اللهنى
خاصلاماينچه باشقه (كرك فرشته، كرك پیغمبر كرك اولیاء كرك بغاچ
كرك تاش بولسون) نرسه كه عبادت ایتسه الله برله باشقه ضعیف
مخلوقنى تینكلاووبرا برکور و بولغان ایچون اللهنى تحقیر و اهانت (خورلاو) بولادر
شول سببدین الله نك هیچ كچولماس قیرینه و باصولماس آچیقینه
سبب بولوب موندای بدبخت منگولك اوت عداینه لایق بولا*
ایندی برکشیکه الله دین رحمت ایرشوب اوزینی موندای ادب سرك
واللهنى تحقیر دین قوتقارسه، اللهغه: سندین باشقنى معبود تانوام
وسندین باشقهغه هیچ عبادت قیلما دیو عهد قیلسه بیاغی قهر و غضب دین
قوتولوب الله نك رحمتینه لایق بولسهنى عجابت بار البته چین کونکلی برله عهد قیلسه
وشول عهدنده تورسه الله نك رحمتینه ایرشور و اوجماخلی بولور* پس لا اله الا الله
کلمه سى اللهغه، اوشو عهدنى قیلودر باشقه نرسه كه عبادت ایتودین بیزودر
گرچه اللهغه عبادت قیلما قنده قصور (کیمچیلک) بولسهده باشقه نرسهنى
اللهغه تینكلاوولماغان اللهنى تحقیر بولماغان ایچون هنوز امید که سبب بولادر*
بوکلمهده وعده قیلونغان ثواب و رحمت همه سى محمد علیه السلام
تعلیمی بوینچه بولوب ۱۲نچی نسخهده ایتولگانچه درستلاب اخلاص و حضور
قلب برله اوقوده در چین اشانوب و محبت برله اوقولماسه و معناسینی
اولانماسه اول وعده لرگه ایرشه آلماس *

لا اله الا الله کلمه سینی اوقو روشی، و خسته غنه تلقین توغریسی
کله چکده ذکر ایدلسه كرك انشاء الله *

عقاید و کلام

کلام اسلاف کرام ننگ علم کلام غه نظر لرینه : سلف صالح لر دن مذاهب اربعه اصحابی . ابن المبارک فضیل بن عیاض و بشر الحافی کبی ائمه دین و رحمهم الله علم کلامی ذم و اهلینه بغض قیلغانلر ، دخی عاماء دن بعض لر کلام ایله اشتغال نی جائز کوروب حتی فرض کفایه دیگانلر ، بر ایکی توری قول ظاهرده بری آخر گه مخالف کبی کور نسهده بونلر نی جمع و توفیق ایتمک ممکن در * علم کلامی تجریز قیلغان ذات لر مخالفین ننگ تعرضاتندن عقاید مسلمین نی حفظ ضرورتی ایچون ، حدود شرعیه دن اوتما و شرطی ایله گنه جائز کور دکاری بیانلرندن آنکلانه در ننگ که امام حجة الاسلام الغزالی رحمه الله اعیاء علوم الدین ده « مبتدعه ظهور قیلوب بدعه لرینه عوام نی دعوة ایتوب افساد عقاید خوفی بولغانده آنلر غه ، مدافع ایتار قدر علم کلام فرض کفایه » دیدکی حالده شول احیاده اوق بیکراک تفصیلی ایله اجام العوام عن علم الکلام اسملی کتابنده کلام نی علم عقاید دن آیرمای اورنمز و ضرورتسن استعمال ایتودن بیک قاطی منع و زجر قیلدر * اوشنداق طریقه محمدیه صاحبی الشیخ محمد البرکوی حضر نلری حاجه و قنده فرض کفایه دیسهده ضرورت قدرندن آرنق علم کلامی منوی عنها بولغان علوم جمله سندن صانای در

اسلاف کرام ننگ علم کلام دن منع لری ، کلام اهلی الله تعالی ننگ ذات و صفاتنده حدود شرعیه دن طش بحث و جدال قیلدقلری هم عقل بشر ننگ طاقتندن خارج امر لر گه خوض قیلدقلری ایچون بولسه کراک چونکه الله عز و جل حقنده « عالم وقادر بلاقدرة » دیسوب نفی صفات قیلحق ضلالة ، اسماء و صفات الهنی مثبت دلیل شرعی لر گه مخالفة اولدیغی کبی اوشنداق صفات الهنی اثبات قیلوب ده ذاتغه زائد و مغایر ، جائزة الوجود دیمک و بعضنی بعض که ارجاع قیلحق کبی تصرف ارده خالق نی مخلوق غه

قیاس وتشبیه رایحه سی اولوب الله تعالی نی چین تنزیسه وتقдіس که منافی در . عارف بالله عبد الرحمن الجامی رحمه الله حضرت لری الدرۃ الفاخرة اسمی کتابنده نفی صفات قیلوچی ارنی تضلیل قیلغان صونکنده زیاده صفات ایله حکم ایتوچی ارنی ده تجهیل وتخویف قیلدر .

فقیر ننگ بوزیاده صفات ایله قولنی تخطئه قیلومدن صفات عین دیمکنی تصویب ایتوم آنکلانماسون بلکه ایتور که تلا گانم شول :
 الله تعالی ننگ ذات وصفاتنده وسائر معتقدات ده شرع اثبات قیلغاننی اثبات ، شرع نفی قیلغاننی نفی قیللق آندان ماعداسندن سکوت ایتیمک بمن ننگ وظیفه عبودیه مزدر (ولله الاسماء الحسنی فادعوه بها) آیه کریمه سی ایله شرع وارد بولغان اسماء وصفات برله کنه الله تعالی نی تسمیه وتوصیف ایتیمک که مأمور مز اما شرع ننگ اذن وتوقیف ندین باشقه ذات وصفات حقنده تصرف وتفکر قیلوا ایله مکلف دگلیم بلکه رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم) ننگ « مخلوقاتده تفکر قیلنکنز اما خالق ده تفکر قیلماکنز » معنی سنده بولغان متعدد حدیث لری ایله آندن منهی مز قرآن کریم ده هم رسول الله صلی الله علیه وسلم ننگ احادیث شریفه سنده الله تعالی ننگ اسماء وصفاتی ذات غسه زائد یاعین ، جائز الوجود یادگل دبوب هیچ برندن بحث و بیان اولمادغندن بویل ذات وصفات حقنده شرع ننگ اذن وتوقیف ندین باشقه بحث وجدال قیللق ایله الله تعالی ننگ (یوقاری ده مذکور آیه آخرنده) وذروا الذین یلحدون فی اسمائه سیجزون ما کانوا یعملون قول کریمی ایله معاتبین ومنذرین جمله سندن اولمق خوفی باردر * علی القاری حضرت لری مشکوة المصابیح ننگ اعتصام بالکتاب والسنة بسابی ننگ شرحنده ذکر ایته : « اتفق علماء اهل السلف من اهل السنة على النهی عن الجدال فی الصفات وعن الحوض فی علم الکلام وتعلمه قال مالک ایاکم والبدع قال

اهل البدع الذین یتکلمون فی اسماء الله وصفاته وکلامه وعلمه وقدرته
ولایسکتون عما سکت عنه الصحابة والتابعون»

خلاصه: اسلاف نك (رحمهم الله) علم کلام فی ذم لاری ضرورتی
کلام ایلہ اشتغال دن منع هم مسائل اعتقادیہ ایلہ مسائل کلامیہ آراسینی
فرق ایتماى معتقدات دین بولغان شی لاری معتقدات مرتبه سینہ ترفیع
ایتوب اعتقاد عامہ فی تشویش دن زجر در. اما شریعت اسلامیہ گہ بر
مخالف طرفندین شبیه کلترولوب مسلمانلر دن بعض نك قلبینہ شک توشرو
خوفی بولغانده شرع دائرہ سندہ ادله کلامیہ ترتیب قیلوب اول شبیه فی
دفع ایتمک، اسلاف نظر ندہده محظور اواماسہ کرک، علم کلامی تجویز
قیلغان علما عظام نك بیانندن هم شونداى ضرورتہ احتیاج وقتندہ غنہ
کلام ایلہ شغللنونی جائز کوردکری آنکلانادر.

کلام غہ احتیاج وآنک ایلہ اشتغال غہ دادی بولغان ضرورتہ، حال
وزمان نك اقتضاسی ایلہ تورلیچه اولدقینی یوفاری ده سویلامش ایدک
واقعاً بوندن آلتی یدی یوز سنہ مقدم کلام فی لازم اینکان ضرورتہ بو
کونگی ضرورتہ کد بالکلیہ باشقه در، اول وقت لرده اهل اسلام غہ تعرض
ایدوچار اوز آرالرندہ بولغان معتزلہ، کرامیہ وشیعه امامیہ لر اولدقندن
آنلرنک شبیه لرینی دفع قیلوب عقاید اهل حق فی صافلامق تیوش ایدی.
ایمدی بو وقت لرده آنار طرفندن شبیه کلترولوب عقاید اهل حق فی افساد
خوفی قایم اسملرینی ده شول وقت لرده یازلوب فالغان کتاب لرده کوروب گنه
بله مز شبیه لرینی ده شول کتاب لردن شا گردلر مز گه اوگراتوب آنلر
آغزندن غنہ ایشک مز. اول وقت دخی معتزلہ، کرامیہ لر اورنینه حاضره
مادیون وغیر مله مسیونیرلری کبی مخالف لار ظهور ایتدی بونلر
طرفندن اسلام غہ تورلی اقتراء و شبیه لر کلترولوب عقاید مسلمین فی
افساد غہ قصد قیلنه حتی بعض ضعاف قلوبنی مذہب ایتوب قالدروغہ
موفیتلری هم بالدفعات کورلدر. ایمدی بزلرنک ادله کلامیہ مز آنلرنک

شبهاتینی دفع ایتاردای روشده ترتیب ایدلوب اهل کلام مزده آنلرنک
 تعرضاتندن مسلمانلرنک اعتقادینی صافلاوغه مقتدر اولمقلری لازم در .
 بو بابده استفاده ایتارلک کتابلر حسین الجسر حضرتلری نلک
 الرسالة الحمیدیه ایله (*) الحصون الحمیدیه سی احمد مدحت افندی نلک
 (در اپرنک نزاع علم و دین نام کتابینه رده مقامنده یازلوب بر گه طبع
 ایداسگان) اسلام و علوم اسمی کتابی باشقه لردر * لکن حاضر گه موافق
 متکلم و مدافع اولمق ایچون بو کتابلرنی یا بونلردن باشقه ده بر نیچه سینی
 اوقوغنه کفایه ایته دیوب اویلا میم بلکه قرآن کریم تفسیرینه و آنکا
 متعلق علوم ایله بر ابر بحق آشنا اولمق و رسول اکرم صلی الله علیه وسلم نلک
 احادیثینی بیک بخشی بلمک لازم در چونکه اسلام غه تعرض ایتوچی نلک
 بخشی ایکی سبیدن خالی دگلدر یا آنکلامدغندن یا تجاهل و عنادندن در
 بونلرنک هر ایکسینی فعیلاب رد فیلهق ایچون اوزمزنک اسلام نی بحق
 بلمکمز ضرور در، مدرسه لرمزده علم تفسیرینی بیک بخشی تعلیم ایتمک
 هم حدیثنی مصطلحاتی و اسانیدی ایله مکمل روشده اوقتمق لازم در .
 بو شریف فن لر گه حاضرده اعتناً ایدلکی قدر ایل گنه کفایه لنلک
 جائز دگلدر . مدرسه لرمزده اوشبو ایکی شریف علم، کمال اعتناً ایله
 اوقوتلسه غنه بزلرده دینمزی مخالف لرنک تعرضاتندن صافی آلورلق
 مقتدر اهل کلام یتشووی مأمولدر * مابعدی بولور ملا کشاف ترجمانی

(*) بو کتاب عقاید اسلامیة اسمی ایله آتالوب ترویجکی ده گی «خدمت» کتبخانه سی

طرفندن طبع و نشر ایدلدی .

تياتر

حاضر گى تياتر نك دينگه مخالف اولدقى كى چين مدنيت و فلسفه
جهتلر نچه ده فائده سز ايد كىنى افاده ابدن فضلا محروم ريندين ملانجيب
تونقارى جنابلرينك فريدوجدى حضرتلرى نك دائره المعارف
كتابندن اختصار اوزره ترجمه سى :

تياتر تعجب تفكر ايله نظر ايتمك، عنى سنده اولان لاتينچه تياتروم، غريقى چه
تياترون مصدر نندن آلمشدر، تياتر بىك اسكى زمان ده يونانى و رومالى لر
طرفندن وضع ايدلوب، اولنده آغاچ يورت لرده اجرا ايدلارك صونكره رغبت
آرتدقچه تياتر گه مخصوص تاش يورت لر بنا ايدلمش، تاش تياترلر نك
اولى ميلاد عيسى دن اون بش عصر مقدم آفينا شهر نده باخوس نامنده گى
تياتر در، باخوس يونانچه اله الخمر نك (۱) اسميدر.

بو تياتر اوتز بىك نفوسى صيدر رلق صورلقده اولمش. صونكره
اوييدور، اوفيز شهر لرده يكر مى بشار بىك نفوس لك تياتر لر تاسيس
ايدلمش ايدى.

روماليلر نك مشهور تياتر لارى ميلاد عيسى دن بر يارم عصر اول
بنا ايدلمش قىرق بىك نفوس لك بومبيه تياترى در. وسكورس
تياتر يده روماليلر نك ايك شهر تلى تياتر لرى نندن اولوب ديوارى
اوچ قات ديرك لر ايله تزيين ايدلوب، برقاقى مرمر دن برى بللور دن
برى آلتون لىنش آغاچ دن باصالمش، بو ديرك لر آرسينه غايت مهارتله
معدنلر ياپلمش اوچ يوز آلتىش عدد مثال لر قويلمش ايدى.

ياوروپاده كهانت حكم سوردى گى زمان كنىسه طرفندن فن
تمثيل حرام ايدلوب اون بش عصر مدتى تياتر لر الغا ايدلمش ايدى.

(۱) ايسكى يونانيلر هر بر افعال گه خاص معبودنك بولوين اعتقاد ايتمشلر،

مثلا صوغش معبودى، بركت معبودى وغير ذلك.

باخوس ياخود باقوسده شونلر جوله سندن ايسرتكچ معبودى بولمشدر.

صونکره ۱۶۱۰ نچی یل فرانسه ده ۱۳ نچی لویز دورنده تیاترلرینه دن احداث ایدلمشدر، بواشده ایتالیا فرانسه ده سبقت ایدهرک ایتالیا ده تیاترنک ایکنچی ظهوری اون بشنچی عصر اولنده اولوب، روما شهرنده پاپالرنک مقامی اولان واتیکان سرایی میداننده، برامنت نام مهندس طرفندن تأسیس ایدلمش، بوندن صونک ایتالیانک باشقه شهرلرنده متعدد تیاترلر بنا ایدلوب آز زمانده بتون یارووپایه تارالمش وترقی ایده ایده حاضرگی حالینه کلمشدر. ۱۹ نچی عصر اوآخرنده سوربالی لر واسطه سیله سوریا مصر قطعه لرنده تیاترلر ظهور ایدوب، مصری لرینه اوزلرینه مخصوص تیاترلر احداث ایتدی لر* تاتر ادوار ماضیه نی تمثیل اولدقندن، قادینلر دخی تیاترنک ارکانندن اوله رق، بونک ایچون مصری لر تیاترلرینه سوربالی قادینلری استحضاره مضطر اولمشلر، چونکه مصریه لیلر پرده لی اولدقلرندن تمثیله یقین کلمزلر، بونلار فاشنده اولمک تمثیلدن بیکلر کدر.

یاوروپا نظرنده تیاتر، فن تمثیل فائده لی علم لردن عد ایدلوب انسانلرننک تربیه سینه الفت لرینه، کمالت لرینه وسیله صانالمشدر، مگر بو نظریه آنچق یاوروپا مدنیتمینه اعتباراً صحیح اوله بیلور، مدنیته اسلامییه ایله مدنیته غربیه آره سنده عادت اعتقادلرده ذاتا باشقه لق اولدقندن، یاوروپاده غی هر اسباب ترقی نی بزلره تطبیق ممکن اولمز، یاوروپاده قادینلرنک آچیق گبزمه سی، ایرلرننک قادینلره محبت بهیمیه سی، عقد ازدواج لرنک اکثری تیاتر تمثیل خانه لرده وقوعه کلمه سی بر عادت حکمینه کرمش، یاوروپا لیلری مدنیته لری شو درجه یه کتلمشدر که آنلارنک اکثری اعتقادنجه بو عالم مادی گه باشقه عالم وبوحیاته باشقه حیات یوقدر، شونک ایچون بو دنیا ده نه قدر انداید هوسات وار ایسه جمله مندین

ذوق ایتمه‌لی سعادتی بودر، بونکا باشقه سعادت اولمیه چقدر؛ بز
 امة اسلامیه، هر ایکی سعادت‌لی جامع بر دینه اتباع، حیات اُخرویگه
 اعتقاد ایتدکه‌زدن، بزم ایچون سعادت کامله دینمز ننگ مساعده
 ایتدگی لذات دنیاویه‌دن انتفاع، ماوراسندن امتناع ایدوب،
 اسلامیت‌مزه موافق نفس‌مزی تهذیب و تربیه ایدهرک سعادت
 ابدیه‌مزگه حاضرلنمکدر؛ اگر بزلردن برمز هر بر آرزوی
 نفسانی و شهوات حیوانی آردندن کیدرسه سعادت اُخروی‌دن محروم
 اولوب راوی خسارته دوشه چکدر؛ ایشته بزم ایله یاوروپانک
 اعتقاد و عادت‌لرینی موازنه ایدلسه ظاهر اولورکه آنلارنک معیشت
 حیویه‌سی بزم حیات‌مزه کلیا موافق اولمز، آنلارنک اسباب‌ترقیدن
 عند ایتدکلری شیلر بزم ایچون بالعکس سبب انحطاط اولور *
 انسانلرنک اسباب‌ترقی‌لری مختلف اولورمی دیسانکز اسباب‌ترقی‌نک
 اختلافی تاریخیاً ثابت بر حقیقت‌در، امة عربیه‌یی جمله ملت‌لردن
 عالی بر درجه‌یه چقارمش سبب‌لر، رومایونان‌لرنک اسباب‌ترقی
 سینه باشقه اولدقی معلوم‌در. (عرب. روم، یونان ماده‌لریندقارانکز)
 وقل الحق من ربکم فمن شاء فليؤمن ومن شأفليکفر، اگر بر
 کشی حیات اُخروی‌گه اعتقاد ایدوب، اونکمز ده عقل و تصویرندن
 عاجز بر سعادت‌نک وارغینه و بو سعادته ایرشمک آنچق نفس‌مزی
 موقف اعتدال‌ده دوتیق ایله‌گنه اولمقینه تسلیم ایدرسه، شبتیه‌سز
 بزم ایله برار، قادی‌ن‌لرنک تیاترده ابتدالینی ذم ایده‌چک، بزم
 ایچون محض مضرت اولان بوله‌ویاته نفرت قیلاچقدر؛ اگر بر
 کمسه دار آخرتی تصدیق ایتمز ايسه، قادی‌ن‌لرنک تمثیلی‌نی اسباب‌ترقی‌دن
 عدایدر، تشخیص‌نک فائده‌لی فن‌لردن اولدقینه قائل اولور، بو کمسه
 ملتندن چقد قیچون استدیگی ملت‌لره قوشله بیلور، و بونی بيله شرف
 عدایدر؛ بو سوزلر، عادت قدیمیه تعصب، اسباب‌ترقی‌یه انکار

ديسه نكز، جواب ده بودر: بز لر قديم زمان ده قوت عزت ده جمله ملت لره فائق اولوب، هيچ بر ملت نك بزه قارشو سس چقارمه يه بيله اقتداري يوق ايدى بوكى شرفلى قديمه تعصب ايتيمو بكنه يه تعصب ايدلم ؟ اسباب ترقى يه انكار ديمك ينه بوش سوزدر. كاشكى بوسوزى سويليان امه عرييه نك تياتر و تمثيل لر دن باشقه بر درجه اعلى يه ايرشدكلرى وقتده اوليدى بو خطايه دوشمزدى. كاشكى بر آز انصاف ايدوبده عربلر ك اسباب ارتقاسينى استيضاح ايدرسه حقيقتنه واقف اولوردى. درست بو تمثيلات آره سنده عبرت لر اوله بيلور، مگر نفسانى حيوانى آرزولرى قوزغانان ملهيات آراسنده بو عبرت لر ضايع اولور كيدر؛ بيلمك تيوش امت لر نك حياتى ارتقاسى بوكى ملاهى يه اصلا توقف ايلمز حيات، حضرت حكيم قادرك وضع ايتدگى قوانين عاليمه گه تابع بر موهبه در؛ بونك ايله تياتر اوپيرا آره سنده بر مناسبت يوق در، ايسته عربلر دولت رومانيه بي اساسندن تخریب، عرب عسكرا رى شيرلرى محاصره ايتدگى وقت، رومانك اوشورتلى تياترلرى حياتلرينى محافظه يه مقتدر اولمشدن؛ بو كونده فرانسه تياترلرى انگليز تياترلرينه فائق اولدقى حالده، فرانسه انكلتره دين شؤن حيويه ده دون درجه ده در. (دائرة المعارف ص ۲۷۹)

بوندن صونك، استاذ مرحوم مفتى محمد عبده خضر نلرينك العروة الوثقى ده، مله اسلاميه نك ارتقا و انحطاطى حقنده يازدقى مقاله يى ترجمه ايدرم. والله الموفق

محمد نجيب تونترى

احمد باينك افكارى

عموم ملت توغرىسىندە فكرى: ملت اسلاميه مطلقاً
 او قوسون يازو بامگان دين تانوماغان مسلمان بالاسى قالماسون *
 اصول اسلاميه اوزره تربيه آلاچ روسچەده اوگرانسونلار،
 بلمسونلار، ملت ايچنده دين واخلاق ساقلار ايچون توغرى فكرلى
 علماً دين كوب ضرور بولدى كىي ملتنيك حياتيني و دنيا سيني
 محافظه و مدافعه قىلور قدر اوزلرندىن هر نوعدين دين و صلاح
 اهلى بولغان اهل معارف (يوريس ، طبیب ، مهندس ، الى غير ذلك)
 بولسون *

تجارت ايسه احمد باي فكرنچه دنيا و حيات ايچون اينك
 اهميت و بروگه تيوشلى اش تجارت و صناعت ايدى * تجارت
 بابنده الوغ اشلار و بيوك شركتلار برله كسب ايدونى تيوش
 كوره ايدى * قزان مسلمانلار اينك ايسكيدە و حاضره مساهله ايدوب
 پراخود (اوت كيمه لرى) كىي الوغ كسبلارنى شركتلار تشكيل
 ايدوب قوللارينه آلمادقلارىي ، آيلنلارندهغى الوغ فائدهلى اشنى
 تاشلابختاي و چوگاچك تجارتلارينه سفر ايدوارينى عيب ساناي ايدى *
 بزنيك قزان و بيلغار قومينك طبعترلرندە تجارت هوسى روس
 و سائر فين قوملرينه كوره آرتقراق و بو بابده آنلار بولدىقلىراق
 بولاسه لارده اوفوللارى آزلقدىن ، اشنيك و ديننيك فلسفه سيني
 آنكلامغان كشيملرنك و عظاملى سببندىن بيوك تجارتلرگه و بيوك شركتلار
 ايوشدرغە قىماغانلار ، ملت ايچون اينك فائدهلى بولغان اوت
 كيمه لرى ، كون ، قماچ كارخانه لرينى قوللارندىن چيقارغانلار *

الله برکت و برسون آرنه سوقنه و بوز بویاوی کارخانه لری
قالوب تورا *

شاگرد توغریسینده فکری : شاگردلر، دین علملری اوکو
اوستینه حساب هندسه جغرافیه کبی فنلردین هم آگاه بولسونلر
امام و مدرس بولسه لار فکری خلقنی دین و دنیا چهلر نچه توغری
یولغه سورردای بولسونلار * امام بولا آلامسه لار کسب و آبرو یلیراق
خدمت یولینه **کیرلک** بولسونلار * مدرسه تربیه لری مطلقا
اصول اسلامییه و اخلاق دینییه اوزره بولسون * استقامتسز
اخلاقسز شاگردنک علم بولنده مداومتینه و مدرسه ده افامتینه راضی
دگل ایدی *

احمدبای مدرسه لرنک صلاح و ترقیلرینی بیک طالب ایدی، معیشت
و حفظ صحت قانونلارینه موافق بولولاری ایچون اجتیاد ایدر ایدی
وهم درس پر و غراملارینک دین و حیات چهلرینی مشتمل بولمقینی
ایستر ایدی و بوبابده آنکلادقی قدر ماهوالحقنی اظهار و اجرا قیلور
ایچون مالی و قوی قوتلرینی صرف ایدر و تیوشلی اور نلرده کم برله
بولسه ده منظره قیلودین تارتولماس ایدی .

صیلرغه درست روشده اوکو و یازو اوگراتو ، موافق تجوید
قرآن اوگراتو ، و بر آرز حساب و جغرافیا و تاریخ اسلام برله ذهنلرینی
آچودین عبارت بولغان مکتب اصول جدیده سی ایچون کوب ملالار
کوب بیغورالار برله مناظره لر قیلا ، طبعنده بولغان منطقیک (توغری
آنکلاولق) اوستینه حق طرفنده بولوی یاردمیله غالباً خصملرینه
غلبه قیلا ایدی و هر بابده ده حق و باطل آرالارینی تیز آیوروچان ،
سوزنک درستسی **نچوک** ایدکینی تیز آنکلاوچان بولغانغه اهل صلاح

وارباب ترقى سوزلرينه قولاق سالوچان، وآنلار نك رواجى ايچون تر شوچان، لومه لائىدين قورقماينچه حقغه ياردم ايتوچان ايدى . قزان نك ايكنچى محل سنده مسجد و مدرسه نظارتينه انتخاب ايتدكلر نك خيلا اصلاحلر باشلاغان ايدى، لكن شاگردلرگه آغر كلدكلدين بعض اهل محل اغواسى برله مشار اليهنى استعفاغه مجبور ايتديلر صونكرده محله مذكوره و مدرسه سى خلقى آز استفاده ايتديلر * اهلى و شاگردلرى، صلاح و ترقىگه مستعد بولغان بشنچى محل قومى و طلبه سى ايله اخير عمرينه چه مشاوره و مساعدده بولندى .

احمد باينك علم و فن توغريسندنه غى و هم ديانت و اخلاق نوغريسندنه غى فكرلرى ، جدا توغرى دين و حكمت جهتلر نچه آنيق اثبات ايدلگان و تجربه برله ده تاكيد ايدلگان مسئله لر در * اولگى (۲) مسئله نك ديلمى اجمالاً اوزى برله ذكر ايدلدى، عاقل ايچون ينارلك . ايكنچى (۳) مسئله ده نظر فلسفى كورساتا دركه عقلى نافيص فكرى بوزوق (اخلاق سزلق شوندين توغا) كشيگه علم و يرلسه مدرسه ده آصراب باشقه لارنى ضرر لاندرو اوستينه علمنى سؤ استعمال ايتددر علمى برله اوزينه و باشقه غه زيان كلتورادر آنداي كشيده گى علم اهل بغى و فساد قولندنه غى مادي فورال كيدير حكماء سابقين نك علمنى نااهلدين ساقلاولارى اوشبو حكمت ايچوندر * احمد باى بو مسئله لرده عموماً تشديد فكرنده ايسه ده ذاتنده عقللى بولوبده خطا آياقى تايغان كشىنى بو حكمدين استثنا تيوشليدر * وآنك فكر نچه مدرسه ده شاگرد كوبايتو حاجت دگل بلكه آز كشيئنى يخشى تربيه ايتمك و فائده لى ملت اعضاسى ايدوب يتوشدirmek كرك *

امام قويو مدرس بيلگولاوده فكرى اوشبوكه : بريرگه امام

(۲) دين علمندين باشقه نيد، اوقوتو.

(۳) اخلاق سزلكردنى مدرسه ده توتماو و آنكا علم و برماو.

و مدرس حاجت بولسه خلقنك رسمي انتخابينه و دوخانونوى صوبرانيه نك امتحانينه قدر كوب شاگردنى ييقوب اشانچلى علما حضورنده امتحان ايتملى، قايوشا گرد علمى و اخلاقى جهتلرنجه آرتق كورلسه محل كه بتونلاى يات شاگرد بولسه ده، قايويرده تحصيل ايتكان بولسه ده قارت حضرت وقارت آبصطاي فارغشلارندىن قورقمى، قوشتانلارنك سوزلرينه باقمى علما حضورنده غى كورلگان امتحان وفقنجه شول شاگردنى امامت و تدريس ايچون بيلگولاب طمغا ييغارغه كرمك كرك * بواشنى تكرار تكرار سويلوى اوستينه بالفعل تجربه قىلوبده كورساتدى * بوفكرينه و تجربه سینه بعض اماملار (سببى معلوم) واشنى اويلامى كوز و قولاق آرطندن غنه يورگوچى كشيلر انكار ايتسه لرده شرع و عقل شاهد عدلدر *

ماكتنزه علم و دين نك نقصانينه امامت و درس منصباريننك ميراث ايدوب بور دلمكى قدر زيانلى اش بوقدر *

اگر حقنى مستحقينه و ير مك هر خدمتنى بخشى اوتاردى كشى سینه تابش رفق اصولى ميدانغه قويلسه طبيعى شاگردلرنك علما و اخلاقاً اجتيا دلرى و صلاحلرى آرنالچاق غالباً مسجدكه علم و اخلاق اعتباريله لايق و ملب ايچون فائدهلى كشى امام بولاچاق، مدرسه لر كه ايسه مقتدر متقن عالم مدرس بولاچاق *

بومسئل اوليلاغانده هر كم آنكلارلق مسئل ايسه ده اولچاوسز محبتلر، اصولسز اشلر، تورلى شفاعت سيئه لر، و انفسال كدين عبارت بولغان تصرفلر مونك اجراسينه مانعدر *

احتمالى بولغان دوخانونوى صوبرانيه اصلاحى وجودكه چيقسه، صوبرانيه اعضاسى برله سائرلر آراسنده پوشته لر نوقتالسه بلكه

بر آز بومسئله قولايلانور * خلقده يېخشي اصولي اوقو كوبايسه
بتونلاي اميدلانور ايدى *

خلاصة احمدباينك مسجد ومدرسه لر نوغريسنده غي وملتنك
حياتينه وبقاسينه متعلق اشلرده كي فكرلري هر قايدو عاقل استحيسان
ايدردرجه ده درست ومشار اليه نك طبيعتنده خيلا بلندنك وتوغريلق
وخير خواهلق بارلقيني آچيق بلدره ايدى *
قىلغان اشلري علاوه سينه قالدركان وصيتلري دغي بونكا شاهددر .
مابعدى بولور

احمد بايغنه مرثيه .

اغتيالار بارچه نكزغه عبرت اولسون سيزاره
احمد آغا حالندين كوزليلار كوزسيزاره
اول آغا كوب صافنوردى مالارمدين هر زمان
دنيادين هم كوچدكنده بيك صاغايفاندر همان
دنياده اولدقچه عمرى ايرلارنك ايركشى سى
توگل ايردى آلدانورلق اهل ملت تيشلى سى
اوزسوزين اوزى سيلاب قىلدى احسان اورنييه
كوب كشى هم كوب امامنك صوغالادى بورنييه
چين سويار حق صاحيبنى همده ملت خادمين
بغض ايدردى همده لله بارچه ملت خائنين
هيچده بوقنى سوزلامادى بارچه سى حق سوزلارى
شول اماملر يوقلايوبن بوقلاته در بزلارى

نینگە بلار ایزلامیلار باصمیلار آلفه اوتوب
 ملت اهلی کوزلایوبن آنلاری طوره کوتوب
 آلفه باصق شویله تورسون اوتکارلر قورقتوب
 هیچده یوق سوزلر سیلاشوب یاطه لرنیک اورکتوب
 اوقمق دین طانومق دین نیک طیالر نیک بولای
 آنک اوچون نیک طورغە سر آدم گە بیک اونکای
 اوقتمیلار هیچ بالالر یاطالر تیک سورستوب
 ترتیب ایدوب اوقتوچی کافر اول دیب قورقتوب
 گرکتورسلار معلم بددعاءغە بولمی خود
 هر طرف دین آز عمرده آزایه در هم داخود
 آنک ایچون بار قوراللاریده بلگان بددعاء
 من سینکا استاذ دیگان بولوب ایتهدر استیلاء
 من سینکا استاذ دیگان نیک بلمی اول چین معناسون
 بددعاء ایچون می استاذ ایزله تعلیم چارهسون
 اوقوب اوقوب بلمی قالمق استاذینه کیهچیلک
 اوقتورغە اجتهاد ایت قویسانه فارشوچیلق
 بارچەسی بویاز دقم نیک شول آغانک سوزلاری
 ینە توغسون مثلی آنک تنبیه ایتسون بزلی
 ف . ق .

پیداغوغیاء علمیہ

(۳) یقو

یقونك مقداری عمر نك درجه سینه قاراب بولورغه تییشلیدر .
چونكه یاش بالا اوزندن آرتق یاشلیگه قاراغانده، آرتقراق یقلازغه
تیوشدر . یقو آلدندن تننی یا عقلنی آردرا طورغان اشاردن صافلانق
کیرك، چونكه بور احت نك صفاسین کیته روب سلامتسنز لگه سبب
بولا آلور . یقودین کینت اویغاتورغه یارامی چونكه بو اش سنکرلرگه
ضرر کیتهدر . بالالرنك کیچ یقولری خوش لدتلی بولسون ایچون
کوندز بر آز اویناتورغه کیرك

(۴) حرکت

تن عقل نك اشلرین قابل بولسون ایچون آنی اشل توب فالن
ایتلرنی اشکه عادتلندرگه کیرك، حرکت چامالی واولچه ولی بولورغه کیرك،
قولداغی واورتاداغی و آیاقدهغی ایتلرنی، گیمناستیک (ریاضة بدنیه)
برلن عادتلندرگه کیرك، قولنی یازوغه، رسم گه وتصویرغه، آیاقنی
یوروگه، تللی سویلارگه وشعر ایتورگه عادتلندرگه کیرك .

(۵) احساس

حس لرنی اورنندن قوزغاتوب طوزدرا طورغان اشارنك بارچه سندن
صافلانق کیرك، نورنك کینت یا الطراوی وهم کینت بتوب کیتووی کوزگه
ضرر ایتهدر . شولایوق ضعیف نورده اوقومق، یازمق هم ضرر لیدر .
قاتی طاوش سنکرلرنی قوزغالتوب فالطراتادر . حسلرنی، آرغانچه
اشله تمسکه و ممکن قدرلی تیز سیزرگه عادتلندرمک کیرك .

(۶) سنکرلر

سنکرلر برله اشلنه تورغان عقل اشلرینه درجه لب وقت بیلا گولنمک
کیرك، بس یاش بالانی عقل اشلینه اوّل آزغنه قوشوب صونکره اوزاق

زمان اشکه عادتلسون ایچون آقرونلاب اش زمانینی آرتد. رمق کیرک.
مثلا درس زمانی اول ۲۰ دقیقه سنکرده ۳۰ غنه بولسون وایکی
درس آراسنده استراحت زمانیده بولورغه تیوشدر .

(۷) کییم

کییم، قالنلق ونچکه لکده یل نك فصللرینه مناسب بولورغه
کیرک، کیم عادتچه گنه بولوب بدننی راحت ایته طورغان هیئتده
بولورغه هر وقت کرسز وپاک بولوب کولمک اشطان کبی
تنگه تیوب طورغانی یشراق آلامشدرلورغه تییشلیدر. باش کییمن ممکن
قدرلی قالون ایتمزگه طرشدرمق کیرک .

صونکره تننی سلامت صاقلاو واشکه عادتلندرونك روشن
جریدهلر وکوچک رسالهلر برلن خلققه بلدرمک، ملتنگ طیب لربنه
انسانیتچه لازم اشلدندر .

ایکنچی قسم

علم نفس

علم نفس، نفس نك احوالین واول احوالنك اسبابین بزگه
بلدره طرغان علمدر، بو علم اوچ نرسه گه بنا اولنمشدرکه هر برنده
تأمل گه اورن باردرد .

برنجی: انسان اوز نفسینك احوالین تیکشروب بلماسیدر . هر کم گه
معلوم که بو اصلدن مقصودنك حقیقتینه ایرشمک مشکلدر؛ چونکه
برانسان، اوزینی کوزنگوب صاقلاب تروچی ده صاقلانمشده
بولمق ممکن توگلدر . فرض ایتدک بوممكن ده بولسون، برانسان
اوزندن برحالنك نیچک حصولین صاقلاب توروب حقیقتین اگلامق
بولماز، ایکی جهندن بری بودرکه؛ احوال نفس حصولنده بیک تیزدر .
مثلا برانسان نفسندن «يقو» نك نیچک حصولین صاقلاب تورسه یوقلاماز
بورون آنده اول حال حاصل بولمیدر . قایچان یقلاب کیتسه اول چاغنه

يغونىڭ كىيىتىن ۋىساقلاوين تىمام اُنطادىر . شادلىق حىزن ، غىضب ۋىرسانىڭ حىصولى ھىم شول قىيلىندىر .

ايكىنچى بودىركە : انسان بالطبع اوزىن سويگانگا اوزىندە آڭلاغان احوالىنى دە نىچىك كىرىك آلاى اعتراف ايتە آلمىدىر .

ايكىنچى اصل ، انسان باشقە بىر انساننى كلامدىن ۋىزىندە كۆزىندە كۆرلىگان آثارىدىن تىكىشروب آنىڭ نىفسىنىڭ احوالىن بىلمىكىدىر بۇندە ھىم تامل گە اورىن باردىر ؛ چۈنكى بىر انسان اوزىنىڭ احوالىن صانماقچى بولوب طورسە ، آندە بىر حىرانتلىق حاصل بولغانغە احوالىدىن ھىچ نىرسەنى بىلمەك مۇمكىن بولماز . اگراحوالى صالوغە ۋىتىكىشروب گە راضى بولماسە ، مۇمكىن قىدرلى اوزىنىڭ احوالىن ياشروب بىلىرماز گە طرىشەدىر اول تىقدىردە يىنە آنىڭ احوالىن حىقىقە بىلمەك مۇشكىل بولور .

اۋچىنچى اصل : كىتب مۇقدىسەنىڭ بىز گە بىرىگان خىبرلىرى ۋاحادىث نبوىه ، ۋاۋلىكى علماء ۋىھكماء ۋىشاعىرلىرىڭ اثرلىرى ۋىتارىخ ۋىانسانلارنىڭ تىرجمە ھالىلىرى ۋىغىر ۋاقىئەلەردىر بۇنىلارنىڭ رۋايەتلەردە خىطائىمۇمۇمۇ بولغانغە يىقىنى دىلىللەر بولا آلمىلار .

سكۈرە نىفسنىڭ دورى ھالى باردىر : تصور ، احساس ، طمع ، ارادە . بۇنىڭ اوزىرىنە نىفس بىرلەجىسىمىڭ آراسىدە مۇناسىبەت دە بولغانغە مۇقام ، بىخىڭنىڭ دورى باب اوزىرە اولماغىن استىدىر .

بىرىنچى نىفس ۋانىڭ جىسىمگە نىسبەتەن بىياندەدىر . ايكىنچى تصورلار بىياندەدىر . اۋچىنچى احساس نىفسانى بىياندەدىر ، دورىدەنچى طمع ۋارادە نىفسانىيەلەر بىياندەدىر . ھىرقايسى سۈنى آيرىم آيرىم بىيان ايدوب ايتورمىز .

« باب اۋول »

نىفس ۋانىڭ جىسىمگە نىسبەتەن بىياندە

معلومدىر كە تىفكىر ، ۋاحساس ، ۋارادە كىبى نىفسنىڭ تورلى ھالىلىرى ، بىراچكى نىرسەدىن صادىر بولادىر . اول نىرسەمىز جىسىمگە باشقە بىر نىرسە اولوب

اوز آلدینه طرادر . شول نرسه گه «نفس» یا که روح (جان) دیرلر .
بزه شعور انسانی کو چکا کدن قارطایغاچه برحاله قالدرد . اما
جسمگه نرلی اوز گارولر حاصل بولادرد . بوندن بل مز که اول نفس جسمگه
باشقه نرسه اولوب ماده ایمز در . هم بولونونده قبول ایتمز در . آلایده
اول نفسنک جسمگه کمال ارتباطی (باغلانوی) باردرد ؛ چونکه نفس
جسمنک قوت و وضعی ، صحت و مرض حاللرین بولشه در . جسمده نفسنک
حزن و فرح کبی حاللرین بولشه در .

صکره جسم برلن نفس آراسنده ترلی تفاعل (قیلشو) لیر یا جسمدن
یا نفسدن متسبب بولادرد ، شویله که احوال نفسدن برحاله ، اثر ظاهریدن
طوسه ، سببی جسم بولغان تفاعل دیو اعتبار اولنور . صکره احوال جسمدن
برحاله ، نفسده طالبغان بر اثر دن حاصل بولسه ، سببی نفس بولغان
« تفاعل » دیو اعتبار اولنور . بوندن بلنه در که جسمنک ظاهری حاللری
نفسکه محسوس بولوب ، جسم گهده نفسنک تأثیری برلن حرکت ایرشه در .
جسمنک نفسکه ایگ یاقن بولغان جزلری سکرلر (اعصاب) در ؛
چونکه نفسگه آثار ظاهرینه آنلر ایرشدرلر . وهم نفسنک ظاهرگه
تأثیرینهده واسطه بولوب احساسات نفسانیه واسطه سی برلن جسمنی
حرکه اختیاریه گه چاقرالر . شولای بولغاچ بزگه سکرلر نی نفسنک
قراللری دیو اعتبار ایتهرگه یاریدرد ؛ چونکه جسمنک سکرلر بولماغان یرنک
خاصیه احساسنک یوقلغین بزگه تجربه کورسته در . هم آندای
اورنلرغه حرکه اختیاریهده ممکن بولیدرد ، سکرلر تأثیرات ظاهریه
برلنده تأثیرات باطنیه برلنده اثرلنلر . تأثیرات ظاهریه : قصو ،
صوغو ، اسسیلک ، نور و آله کهر باییه کبی « تأثیرات باطنیه : قان یوروی
و نفسدن صادر بولغان حاللر کبی .

سکرلر ایکی قسمدر : بری ، اثرلر نی جسم دائره سینک محیطندن
نفسنک احساس مرکزینه یبارر . بوکا « اعصاب احساس » دیرلر .

ايكنچىسى حرڪەنى استى طرغان تائىرات نفسانىھنى، جسم دائرەسىنىڭ
مىطىنە بىبار. بوڭا «اعصاب الحرڪة» دىرلر.

احساس نڭ بش قرالى باردىر: بصر - سىم - لمس - ذوق - شىم
اسملى سىزىگچلردىر. بوسىزىگچلردىن ھىر قايوسىنىڭ، سىگرى اوزىنە
مخصوص سىزىگچنى گنە ادا قىلەدر. مثلاً ايشىتو طاملرى ھوا دولقنلارنى
كىترگان طاوشلرنى غنە ايرىشەدر. بوسىزىگچلرنىڭ تائىرات ھىر بىرىدىن
باشقە آثار باطنىە بىرلن گنە اىرلىنىدە بولادىر. مثلاً بعض آورلر سىبىلى
نورنىڭ كوزىگە سىلىنىپ يادولقنلارنى كورنۇي كىي، وفلاق شاولولرى
وچىڭلاولرى كىي.

ھواس خەسەدىن صادر بولغان احساسات نڭ احوال عقلىە گە
باغلانۇي بىك قوتلىدىر.

اما حرڪە ايسە آنڭ احساسكە ارتباطى باردىر. حرڪە ايكى قىسمىدىر:
اگر حرڪە ارادە بىرلن بولسە «حرڪە اختيارىە» اسمندە، اگر
ارادە سىز بولسە «حرڪە اضطرارىە» اسمندە اولور. بوندە حرڪە
اضطرارىە گە اوخشاغان اوچونچى بىر حرڪە يەنە باردىر كە ارادە بىرلن بولمايۇب
نفس طرفىدىن بعض تائىرات بىرلن گنە بولادىر.

حرڪە اضطرارىە نفس نڭ ھىر ھىر ارادە سىندىن باشقە (اعصاب دماغ و اعصاب ھىر نڭ
مجموعىلىرى كىي) مجموع اعصاب نڭ مركزلىرىدە گى تفاعلدىن ھاسىل بولغان
تائىراتلاردىن طوادىر، بوحرڪەلر، قان وصولو و قىسقى و تىسكىرو - وايسناو
كىي حرڪەلردىر. سىگرە بوحركات اضطرارىە نڭ كىي سىمىن اوڭ
صدور وقتندە طوقطاترغە، ياخۇد بىر درجە چىكىرگە ارادە گە ھىمەن
بولادىر. اضطرارىە گە اوخشاغان حرڪە تىرلى اىرلاردىن ھاسىل بولادىر.
بو اىرلر ھىر بولور: غرىب نرسەنى كورگانندە كلو كىي. ياخۇد
جىسمىە بولور: تىن نڭ بعض يىرىن قىتقلاغاندە كلو كىي. ياخۇد نفسىە
بولور: اياغاندە قان نڭ يوزىگە ھىر كىي ياقور قىغاندە قان نڭ يوزىدىن

حرکتی کبی . کوزگه ضرر ایرشدروی محتمل نرسه فی کورگانه کوز
یوموق کبی حرکتلرده بونوع حرکت جمل سندن بولادر ایسناوکبی سرائتلی حرکتلر
(که حرکات تقلیدیه دیرلر) هم بوقیلندیر . چونکه انسان برونی
ایسناگانه کورسه ایسنه سی کیلدر .

شولایوق مقصود بولغان حرکتلرگه قوشلوب کیتکان حرکتلرده
شول قیلندیر : سویلاشکانه جسم نڭ حرکتی ومقصوددن اوزوب
کیتو وقایتوب کیلر کبی . دخی او یلاغانده آیاق سلکو ، مییق
برو وبر نرسه گه ایس کیتکانده باش سلکو کبی عادت بولغان
حرکتلرده شول قیلندیر . برو برلن کورشکانه ومحبت ایتکانده
ادب نڭ مقتضی سی بولغان حرکتلر هم بوجملدن صایلادر . چونکه
بونلر اصلده اختیاریه بولسه لرده بونارغه اوگرانوب کیتو بونلرنی
اضطاریه قیلندن قیلادر . وبو حرکتلر اویره نوب اوسکان کشیگه عادت
وطبیعت گه اورلوب آنڭ اراده سندن باشقه صادر بولالر . بونوع
حرکت نڭ مانحن فیه ده مطلوب بولغان تربیه گه ارتباطی باردیر . نیچک
حرکت اختیاریه عادتلنو سبیلی اضطاریه کبی بولوب کینه ، شولایوق
حرکت اضطاریه ده اویره نو سبیلی اختیاریه بولوب کینه در . تیاترلرده
مشخص لرنڭ یغلاوی وندابه (اولک اوستنده طاقماقلاب یغلاوچی)
خاتونلرنڭ یغلاوی کبی .

ایکینچی باب تصور نفسانی بیاننده

نفس احوال ظاهریه نی حواس آرقلی غنه بلدر . پس نفس ،
حواس آرقلی ، ظاهرده گی تأثیرارنی می غه ، ومی دن اوزینه کوچروب
شعور انسانی آتای موجودات جمل سندن قیلادر . شونڭ ایچونده حواس
خمسه معلومات نڭ نفس گه کره طرغان ایشکاری بولوب اعتبار
ایدلمشلردر . ایمدی نفس نڭ احوال ظاهریه نی آکلاوی بونلر آرقلی
بولغانغه ، حواس مذکورہ نی اوزارینڭ وظیفه لربن اوتو وگه ایللشدرمک

(تمرین) بیک لازم اش بولادر. بونلرنڭ وظیفه لریده بواورنده فسقه چه بیان اولنور.

حاسة البصر (کورو قوتی)

کوز، نورنڭ اثرلرین کورو طاملرینه ایرشدروب، طاملرلر آنی نفس گه ایرشدرلر. بس آثار نورنڭ نفس گه ایرشوی، احساس بصری نڭ سرعتی نسبتنده تیز بولادر.

صکره بز نڭ آثار نورنی بلوومز، خارجی واسطه لردن باشقه بولادر. اما مبصرات نڭ زورلق و کوچکک کبی طر مشین، یرافلق و یاقنلق و تیرنو و طرو (حرکت و سکون) کبی بوتن حاللرین بلومز، خارجی واسطه لر برلن گنه بولادر. بو خارجی واسطه لر، یرافلق و یاقنلق نی بلوده، مسافه نی «اولچه و» و کوچکک و زورلق نی بلوده، مقدارین، آلو و حرکت و سکون نی بلوده مبصراتنی طتو کبی شیلردر.

کورو قرالی نڭ مبصراتنی کوب کوروب، کوررگه کونگوی (تمرینی) خارجی واسطه لر اورنینه طوره در؛ چونکه کوررگه تمام کونکگان کمنه، مبصرات نڭ مقدارین قات قات کوروب و اولچه ب بلگانلرینه قیاس برلن اولچه و سزده (تقریباً) بله آلادر. اما تمرینسز بونلرینی بلوایچون هر انسان مطلقاً خارجی واسطه لرگه محتاج بولادر. مثلاً یش بالا اول مرتبه لرده آینی کورپ و ونده آنی یاقن دیوب بلگانگه طوتارغه صولادر. باشقه مبصراتده هم، تمرینسز بالانڭ حالی شول قیاسچه در.

حاسة السمع (ایشتو قوتی)

طاوشنی بکله گان هوا، ایشتو قرالرینه ایرشکانه ایشتو سکرلرین قاغوب، سکرلر آنی نفس گه ایرشدرودن «احساس سمع» حاصل بولادر. نفس نڭ طاوشنی سیزوی، خارجی واسطه لردن باشقه در.

اما آنڭ کشی طاوشی، یساقارغا طاوشی، یا اوین طاوشی بولمق کبی

احوالين سيزوى، اوّل امرده خارجى واسطه لردن باشقه البته بولا آلميدر. بلكه كثره تمرن صوكنده غنه بوحاللى بله آلادر. بونده هم، حسّ بصرده گى كى، كثره تمرن خارجى واسطه لاورينه طوره آلادر.

حاسة اللمس (طُتو قُوتى)

احساس لمس، نفس نك شما وقطرشى وصالقن ويلى كى حاللى سيزويدر.

بو احساس، تن نك كوبرك جزلرينه طارالوب، تيربگه ايرشكان (يب كى) واق طامرلر نك بر نرسه گه تيبوى، ياغود هوانك اول طامرلر غه اشقلوى سببلى حاصل بولا در. مذكور طامرلر نك سيزو قوتى، تن نك هر يريده بر ابراهيمدر: بو قوه قولده غى سكرلرده، باشقه اورنده غندن آرتقراقدر. بو حس برلن قاطيلىق وبمشافلىق كى ملموسات نك سطحنده (يزنده) گى حاللر گنه بلنده در. تن نك آورتوين وآشالوين سيزو- و آرغانلقدن حاصل بولغان ضعيفلگين سيزولرده بو حس جمله سندن صانالالر.

حاسة الذوق (طاتو قُوتى)

بو حاسه نك باشقه قوه لر گه ارتباطى (باغلانوى) قوتليدر. بونك آلتى بولغان تل، چن چنده آله لامسه (طتوقرالى) در. بو حاسه، شم وبصر قوه لرى برلن اراده نفسانيه گه مربوط (باغلى) در. يعنى ذوق نك قوتى، وضعفى، مطعوماتنى ايسنه و وكورو و اراده گه مربوطدر. هر قاچان آشنگ ايسى وكورنشى بىخى بولوب نفس آكثا ميل وآنى اراده قياسه، ذوق قوتلنه والا (يعنى بونك عكسى تقديرنده) ذوق ضعيف بولا در.

تشکر دوستان

بو سنه غره محرم واول فبرال يکرمی بش وایلی سنه لك دعا
 وتشکر کونم بولق مناسبتيله پيتربورغ، مسکو، اورينبورغ، قزان،
 ترويسک، ایکاترنبورغ، اربت، بوزاولق، سنبر، قوزنيس، قزلجار،
 (پيتروپاولسک)، چيستان، شهرلارندين وناحيه لارندين يوزدين
 زياده دوستلارمنك تيليگرام ايله نبريك ايتولرى شادلقمنى آرتوردى.
 الله آنلارينده شادلاندرغاي ايدى.
 عالم جان

برنجی سانده واقع خطالرنی تصحيح:

خطا	صواب	بیت	یول
نقیصه دین	نقیصه دین پاک	۱۵	۵
الاکمانی	الآلمانی	۲۹	۹
دینینه	دینلرینه	۲۹	۱۲
افعاللرننک	فعللرننک	۲۹	۱۷
غوغیا	اغوغیا	۳۰	۱۰
قانی	قاتقلى	۳۲	۹
هوالر	هوالى	۳۲	۱۳
اوزیننک	اوریننک	۳۲	۱۴